

Кролевецький Кирило Ігорович,
здобувач НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку
Національної академії правових наук України

ЩОДО СПІВВІДНОШЕННЯ ПОНЯТЬ «РИНОК» І «РИНОК ОПТОВОЇ ТОРГІВЛІ» (ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ)

В умовах докорінного реформування економіки України, запровадження все нових і нових форм правового регулювання відносин між учасниками окремих сегментів економічної системи досить актуальним є питання визначення сутності та правової природи різних видів ринків. Ринок завжди був і є важливою складовою економіки кожної держави, а також світового господарства у цілому, у зв'язку з чим вивчення ринку та ринкових відносин завжди було і є досить значимим питанням.

Останніми роками значно активізовано євроінтеграційні процеси, зокрема, набула чинності Угода про поглиблену та всеохоплюючу зону вільної торгівлі, що зумовлює необхідність перегляду основних характеристик саме ринку оптової торгівлі.

Перш за все, необхідно звернути увагу, як взагалі законодавцем врегульовується поняття «ринок» як такий. Варто зауважити, що незважаючи на уживаність категорії «ринок» та її розповсюдженість, цей термін має безліч різноманітних визначень як у національній, так і в зарубіжній науці, однак, єдиного підходу до розуміння ринку й досі не сформульовано.

Законодавчі визначення товарного ринку можливо умовно розподілити на дві групи.

До першої групи відносяться визначення, які визначаючи товарний ринок, акцентують увагу на суб'єктному складі правовідносин, та їх просторовому вимірі. Зокрема, такі визначення містяться у Податковому кодексі України [1] та у Законі України «Про захист економічної конкуренції» [2], згідно з яким ринок товару (товарний ринок) – це сфера обороту товару (взаємозамінних товарів), на який

протягом певного часу і в межах певної території є попит і пропозиція. Вказані визначення в основному містяться в нормативних актах, які врегульовують публічні відносини, тобто такі, в яких держава діє як суб'єкт наділений владними повноваженнями та можливістю застосовувати примус по відношенню до інших суб'єктів суспільних відносин.

Друга група визначень акцентує увагу на таких складових як об'єкт та зміст правовідносин. Наприклад, згідно із Законом України «Про ринок електричної енергії» [3] ринок електричної енергії – система відносин, що виникають між учасниками ринку під час здійснення купівлі-продажу електричної енергії та/або допоміжних послуг, передачі та розподілу, постачання електричної енергії споживачам. Та в Законі України «Про зерно та ринок зерна в Україні» [4] під ринком зерна розуміється система товарно-грошових відносин, що виникають між його суб'єктами в процесі виробництва, зберігання, торгівлі та використання зерна на засадах вільної конкуренції, вільного вибору напрямів реалізації зерна та визначення цін, а також державного контролю за його якістю та зберіганням. Очевидно, що акцент на змістовних складових правовідносин, які виникають на ринках різних товарів, більш притаманний саме для приватних відносин, заснованих на юридичній рівності сторін.

Аналізуючи переваги та недоліки двох вищенаведених груп визначень, доходимо висновку, що вони не є універсальними, а сформульовані з метою врегулювання відносин, що виникають у конкретній сфері суспільного життя.

Вважаємо, що більш повним є комплексне визначення ринку товару як сукупності суспільних відносин, що врегульовані нормами права та виникають між зацікавленими суб'єктами на певній території та у певний проміжок часу, стосовно конкретного товару чи групи товарів.

При цьому цілком слушно зауважила К. В. Масляєва, що зміст поняття «ринок» слід доповнити такою важливою ознакою як необхідність державного регулювання. Науковець визначає ринок як «сферу економічних зв'язків, які виникають між суб'єктами ринкових відносин з приводу виготовлення та реалізації продукції, вико-

нання робіт і надання послуг шляхом погодження ціни, й регулюються державою» [5, с. 12].

Таким чином, основними ознаками будь-якого ринку є: 1) наявність сукупності правовідносин; 2) особливі суб'єкти ринку; 3) об'єкти ринку та 4) державне регулювання ринку. Вищевандене стосується також і ринку оптової торгівлі.

Зміст будь-яких правовідносин формують права та обов'язки, що виникають між суб'єктами таких правовідносин при їх взаємодії стосовно об'єкту. Оскільки в оптовій торгівлі є, як мінімум два суб'єкти, один з яких має на меті реалізувати (продати) товар, а інший його придбати, важливим є виділення характерних ознак такої взаємодії, що виокремлює вказані правовідносини серед інших подібних. Так, кінцевою метою будь-якого товарного обороту є задоволення потреб та інтересів споживача, з огляду на що на відповідному ринку товару формуються оптимальні зв'язки між суб'єктами такого ринку, що забезпечує максимально ефективний спосіб доставки певного товару до споживача. Результатом структурування ринку є існування професійних оптових торговців, які не здійснюють безпосереднього продажу товару кінцевому споживачу, проте, без яких такий продаж навряд став би можливим. Основним завданням таких суб'єктів є максимально ефективно, орієнтоване на запити споживачів, «наближення» товару від його виробника до кінцевого споживача, шляхом купівлі оптових партій товару та продажу його через власні сформовані канали збуту. Причому покупцями таких суб'єктів виступають також суб'єкти господарювання, що мають на меті подальше використання придбаного товару в комерційних цілях, як то подальший продаж або ж споживання у власній господарській діяльності. Придбання ж товару без мети його використання в господарській діяльності позбавляє такі правовідносини ознак оптової торгівлі.

Об'єктом правовідносин в оптовій торгівлі є товар. Очевидно, що важливою характеристикою товару, як об'єкту правовідносин в оптовій торгівлі, є його кількість. Нагальним є питання, яка мінімальна кількість товару, згрупованого за родовою ознакою, необхідна для того, щоб господарська операція мала характер оптової. Варто тут же зауважити, що на рівні нормативно-правового акту цей

мінімум не встановлено. Як нами вже зазначалось, оптова торгівля товарами має місце під час одночасного продажу двох та більше товарів, згрупованих за родовою ознакою.

І, насамкінець, відносини, що складаються на ринку оптової торгівлі, є предметом державного регулювання. Зокрема, законодавчо встановлено вимоги щодо певних груп товарів, необхідність отримання спеціального дозволу (ліцензії) для торгівлі окремими товарами і т.д.

Щодо визначення поняття ринку оптової торгівлі слід зауважити, що законодавцем не запропоновано легального визначення ні ринку оптової торгівлі, ані самої оптової торгівлі. Так, статтею 263 ГК України визначено лише форми здійснення господарсько-торгівельної діяльності: роздрібна та оптова торгівлі.

Враховуючи вищенаведене, слід зробити **висновок**, що поняття «ринок» є базовим не лише для економічної, а я для науки господарського права, воно є загальним по відношенню до спеціального поняття – «ринок оптової торгівлі». При цьому **ринок оптової торгівлі** можна визначити як сукупність суспільних відносин, що врегульовані нормами права та виникають між зацікавленими суб'єктами господарювання на певній території та у певний проміжок часу, стосовно оплатного (еквівалентного) передання прав власності на дві та більше одиниці товару, визначені родовими ознаками, шляхом укладення договору, з метою подальшого використання такого товару у господарській діяльності.

Література:

1. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 13–14, № 15–16, № 17. Ст. 112.
2. Про захист економічної конкуренції: Закон України від 11.01.2001 № 2210-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 12. Ст. 64.
3. Про ринок електричної енергії: Закон України від 13.04.2017 № 2019-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2017. № 27–28. Ст. 312.
4. Про зерно та ринок зерна в Україні: Закон України від 04.07.2002 № 37-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2002. № 35. Ст. 258.
5. Масляєва К. В. Господарсько-правове забезпечення функціонування ринку фінансових послуг України : монографія. Харків: Видавництво «ФІНН», 2010. С. 12.